

Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului

I. Dreptul la educație - unul dintre drepturile fundamentale ale omului

Dreptul la educație este unul dintre drepturile fundamentale ale omului. El face parte din categoria Drepturilor culturale.

I.1. Consacrarea dreptului la educație

a. Pe plan internațional

Dreptul la educație este prevăzut în documente de referință în privința drepturilor omului:

- **Declarația Universală a Drepturilor Omului**¹
- **Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale**²
- **Convenția cu privire la drepturile copilului**³
- **Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului**⁴
- **Declarația Drepturilor Copilului**⁵
- **Declarația de la Salamanca, Spania**⁶.

b. Pe plan național

¹ Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A(III) din 10 decembrie 1948.

² Pactul a fost ratificat de România prin Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974.

³ A fost adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 și a intrat în vigoare în septembrie 1990. România a ratificat Convenția la 25 septembrie 1990.

În prezent, peste 170 de state au ratificat acest document. Convenția este o lege internațională care stabilește drepturile civile, politice, economice, culturale și sociale pentru copii. Ea intenționează să impună o nouă atitudine față de problemele copiilor.

⁴ Adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 14 decembrie 1960. Intrată în vigoare la 22 mai 1962 cf. dispozițiilor art. 14. România a ratificat Convenția la 20 aprilie 1964.

⁵ Proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1959 prin Rezoluția nr. 1386 (XIV).

⁶ Adoptată în cadrul Conferinței mondiale în problemele educației speciale, desfășurată între 7-10 iunie 1994 în orașul Salamanca, Spania, cu genericul „Acces și calitate”.

Dreptul la educație în România este asigurat, în principal prin prima lege a țării, Constituția României, și prin Legea învățământului nr. 84/1995 [republicată în temeiul art. II din Legea nr. 151/1999](#).

II. Dreptul Tratatelor

II.1. Definiția tratatelor

Art. 2 al Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor a stabilit că prin „tratat” se înțelege „un acord internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional, fie că este consemnat într-un instrument unic, fie în două sau mai multe instrumente conexe și oricare ar fi denumirea sa particulară”⁷.

II.2. Convenția – tratat internațional

Data fiind multitudinea instrumentelor juridice prin care pot fi perfectate înțelegerile dintre state, practica internațională a cunoscut și cunoaște o foarte largă gamă de documente incluse sub apelativul de „tratat internațional”. Astfel, reprezintă tratate internaționale⁸:

- **tratatul**, este un termen generic, folosit pentru înșelegeri solemne, precum tratatele de pace, de alianță, de neutralitate și de arbitraj;
- **acordul** este o expresie la care se recurge în mod frecvent, având o semnificație generală și adesea un pronunțat caracter tehnic;
- **convenția** este un cuvânt folosit pentru a se desemna în special instrumentele juridice multilaterale prin care se creează norme de drept cu valabilitate generală (ex. Convențiile de la Haga din 1899 și 1907);
- **declarația** desemnează un termen ce confirmă, de regulă, existența unui drept preexistent, fără a aduce modificări sau a crea noi reguli de drept (ex. Declarația de la Paris din 1856);
- **protocolul** reprezintă o expresie care se aplică actelor celor mai variate, de natură să reitereze reguli preexistente, să stabilească altele noi, să interpreteze, să

⁷ V. Duculescu, *Dreptul Tratatelor*, Editura Pro Universitaria, București, 2007, p. 13

⁸ *Ibidem*, p. 17

- completeze, să modifice sau să prelungească un tratat sau acord al cărui accesoriu este;
- **actul** reprezintă un tratat multilateral prin care se stabilesc reguli de drept sau un regim internațional (ex. Actul de la Algeiras din 7 aprilie 1906);
 - **actul final** a fost definit ca o hotărâre sau un rezumat al lucrărilor unui congres sau conferință, enumerând tratatele, convențiile, deciziile ori rezoluțiile care au fost adoptate ca rezultat al deliberărilor sale (ex. Actele finale ale celor două Conferințe de pace de la Haga din 1899 și 1907);
 - **actul general** este un termen folosit în acele cazuri în care documentul nu se limitează numai la enumerarea rezultatelor conferinței, dar conține însuși textul acestora, ca o anexă (ex. Actul general al Conferinței de la Berlin din 1885);
 - **pactul** este o denumire utilizată pentru anumite înțelegeri solemne, cum a fost Pactul Ligii Națiunilor;
 - **carta** reprezintă un apelativ folosit pentru a identifica un tratat cuprinzând domenii fundamentale ale colaborării statelor. În cazul ONU are semnificația unui statut;
 - **concordatul** reprezintă o înțelegere încheiată între Papă și un șef de stat, reglementând situația bisericii catolice, drepturile și interesele sale în statul respectiv;
 - **pactul de contrahendo** reprezintă o denumire folosită pentru acele înțelegeri încheiate între state, care au un caracter preliminar unor înțelegeri ce urmează să fie perfectate ulterior (ex. articolele 94, 284 și 354 din Tratatul de pace de la Versailles).

Printre alte denumiri ale tratatelor internaționale mai pot fi menționate: **înțelegerea**, **articolele adiționale**, **agrementul**, **aranjamentul**, **memorandumul de înțelegere**, **avenantul** (acorduri prin care se modifică instrumente anterioare având un caracter comercial), **compromisul**, **gentleman's agreement**, **comunicatul comun**, **schimbul de note**, **răspunsul la scrisori**, **modus vivendi** și **statutul** (tratate multilaterale de natură instituțională).

III. Principiul nediscriminării

Avându-și originea undeva în postulatul general al demnității egale a tuturor ființelor umane, principiul nediscriminării este un principiu matricial al protecției internaționale drepturilor omului, afirmat în absolut toate instrumentele internaționale și naționale de garantare a drepturilor fundamentale⁹, și impune ca oricărei persoane să îi fie rezervat un tratament egal, implicând existența unei norme juridice ce prescrie egalitatea de tratament¹⁰. Interdicția discriminării apare astfel ca o parte a ordinii publice internaționale, în condițiile în care numărul instrumentelor internaționale ce o consacră este, practic vorbind, nelimitat. Între cele mai importante documente internaționale ratificate de către România, în afară de cele cu caracter general, prin care statele s-au angajat să lupte împotriva discriminării amintesc: Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială¹¹, Convenția internațională asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid,¹² **Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului**¹³, Convenția Organizației Internaționale a Muncii privind discriminarea în domeniul forței de muncă și exercitării profesiei¹⁴. De asemenea, toate constituțiile moderne ale statelor de pe toate continentele conțin în cuprinsul său o clauză de nediscriminare, fapt care certifică odată în plus caracterul de drept atașat în mod natural oricărei ființe umane pe care îl prezintă regula interdicției discriminării.

IV. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO)

A fost înființată la 16 noiembrie 1945, de reprezentanții din 37 de țări. Constituția UNESCO a intrat în vigoare pe 4 noiembrie 1946 după semnarea de către 20 de semnatari.

⁹ F. Sudre, *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Ed. Polirom, București, 2005, p. 202

¹⁰ C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, Ed. All Beck, București 2005, vol. I, p. 889.

¹¹ Adoptată de către Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2106 (XX) din 21 decembrie 1965, intrată în vigoare la 4 ianuarie 1969 și ratificată de către România la 14 iulie 1970 prin Decretul nr. 345, publicat în *Bul. Of. nr. 92/1970*.

¹² Adoptată de către Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 3068 (XXVIII) din 30 noiembrie 1973, intrată în vigoare la 18 iulie 1976 și ratificată de către România la 14 iulie 1970 prin Decretul nr. 254, publicat în *Bul. Of. nr. 64/1970*.

¹³ Adoptată de Conferința generală a ONU pentru educație, știință și cultură la 14 decembrie 1960, intrată în vigoare la 22 mai 1962 și ratificată de către România la 20 aprilie 1964, prin Decretul nr. 149, publicat în *Bul. Of. nr. 5/1964*.

¹⁴ Adoptată de Conferința generală a Organizației Internaționale a Muncii la 26 noiembrie 1968 și ratificată de România la 6 iunie 1987 prin Decretul nr. 284, publicat în *Bul. Of. nr. 81/1973*.

În prezent UNESCO are 193 de state membre și 6 state asociate. România este membră UNESCO din 27 iulie 1956.

Scopul organizației este de a contribui la pacea și securitatea lumii prin colaborarea între națiuni în educație, știință, cultură, și comunicații pentru a se reuși stabilirea unui respect față de justiție universal, pentru corectitudinea justiției și pentru drepturile și fundamentele omului liber, indiferent de rasă, sex, limbă sau religie, după Carta Națiunilor Unite.

IV.1. UNESCO și drepturile omului

Unesco s-a străduit, prin activitatea pe care a desfășurat-o în toate sectoarele unde își exercită competențele sale – educație, științe exacte și naturale, științe sociale și umane, cultură, informare, să lupte împotriva prejudecăților care pun obstacole în calea respectării drepturilor omului și să promoveze studierea și difuzarea principiilor Declarației Universale.

De altfel, ea a definit prin convenții, recomandări și chiar printr-o declarație adoptată în însăși ziua celei de-a a XX-a aniversări, anumite norme care trebuie să guverneze acțiunea statelor membre în domeniul drepturilor omului, intrând în competența sa deosebită: dreptul la educație, la cultură, la informație. Organizația a adoptat, de asemenea, măsuri menite să asigure punerea în aplicare și controlul aplicării unora din cele mai importante instrumente din această materie.¹⁵

V. Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului

V.1. Generalități

Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului a fost adoptată de Conferința Generală a UNESCO, la Paris, 14 decembrie 1960 și a intrat în vigoare la 22 mai 1962, conform dispozițiilor art.14. România a ratificat

¹⁵ În cugetul oamenilor. UNESCO: 1946-1971/ Drepturile Omului de Hanna Saba/ Dreptul la educație/ Discriminarea în învățământ, Ed. Univers, București, 1974, p. 166

Convenția la 20 aprilie 1964 prin Decretul nr. 149, partea I, din 20 aprilie 1964, publicat în Buletinul Oficial, nr. 5 din 20 aprilie 1964.

La sesiunea a 11-a a Conferinței generale de la Paris s-a subliniat că Declarația universală a drepturilor omului afirmă principiul nediscriminării și proclamă dreptul oricărei persoane la educație, considerând că discriminarea în domeniul învățământului constituie o violare a drepturilor enunțate în această declarație. De asemenea, s-a precizat că, în conformitate cu Actul său constitutiv, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură își propune să stabilească colaborarea între națiuni, în scopul asigurării pentru toți a respectului universal al drepturilor omului, precum și posibilități egale de a primi educație.

Părțile contractante au căzut de acord că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și întărirea respectului drepturilor omului și a libertăților fundamentale, să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.¹⁶

V.2. Analiza textului

Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului este alcătuită dintr-un **preambul** și **19 articole**. În **partea dispozitivă**, Convenția susține angajamentul statelor părți de a abroga toate prevederile legislative și administrative și de a stopa toate practicile administrative care antrenează o discriminare în domeniul învățământului. Ele se angajează să ia măsurile necesare, la nevoie pe cale legislativă, pentru a nu exista nici o discriminare în ceea ce privește admiterea elevilor în instituțiile de învățământ și să acorde străinilor rezidenți pe teritoriile lor acces la învățământ în aceleași condiții cu proprii cetățeni. Printre măsuri se numără: obligativitatea și gratuitatea învățământului elementar, generalizarea învățământului secundar și posibilitatea pentru toți de a urma cursurile acestui învățământ; accesul la învățământul superior în condiții de deplină egalitate și în funcție de capacitatea fiecăruia. Convenția a intrat în vigoare la 22 mai 1962.

¹⁶ Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României: 1939-1965*, vol. 3, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983

În **Art. 1**, Convenția definește „**discriminarea**” drept orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales: a) înlăturarea unei persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ; b) limitarea la un nivel inferior a educației unei persoane sau a unui grup; c) instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri (sub anumite rezerve); d) plasarea unei persoane sau a unui grup într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.

Prin “**învățământ**” se înțelege, în cuprinsul convenției, “diverse tipuri și diferite grade de învățământ și cuprinde accesul la învățământ, nivelul și calitatea sa, precum și condițiile în care este predat”.

Cu toate acestea, **art. 2** vine să precizeze că nu constituie discriminări: a) crearea sau menținerea de sisteme sau de instituții de învățământ separate pentru elevii de cele două sexe, când aceste sisteme sau instituții prezintă înlesniri echivalente de acces la învățământ și permit să se urmeze aceleași programe de studii sau programe de studii echivalente; b) crearea sau menținerea din motive de ordin religios sau lingvistic de sisteme sau instituții separate, atât timp cât adeziunea la aceste sisteme sau frecventarea acestor instituții rămâne facultativă; c) crearea sau menținerea de instituții de învățământ particulare, dacă aceste instituții au drept obiectiv sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, în toate cazurile, dacă funcționarea lor corespunde acestui țel și dacă învățământul predat este conform cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente, în special pentru învățământul de același grad.

În virtutea **art. 3** statele subscriu la un anumit număr de obligații precise și de aplicare imediată în vederea eliminării sau prevenirii oricărei discriminări prevăzute în convenție, și anume: să abroge orice dispoziție legislativă și administrativă și să pună capăt oricăror practici administrative care ar comporta o discriminare în domeniul învățământului; să ia măsurile necesare, la nevoie pe cale legislativă, pentru a nu se face nici o discriminare la admiterea elevilor în instituțiile de învățământ; să nu admită, în ceea ce privește cheltuielile de școlarizare, atribuirea de burse sau orice alte forme de școlarizare a elevilor, acordarea de autorizații sau înlesniri care pot fi necesare pentru urmarea studiilor

în străinătate, nici o diferență de tratament între naționali din partea autorităților, afară de cele care se bazează pe merite sau pe nevoi; să nu admită, în cazul unui ajutor eventual, dat sub orice formă, de către autoritățile publice instituțiilor de învățământ, nici o preferință sau restricție bazate exclusiv pe faptul că elevii aparțin unui grup determinat; să acorde resortisanților străini care locuiesc pe teritoriul lor același acces la învățatură ca și propriilor lor naționali.

„A oferi tuturor o șansă egală în materie de educație implică o acțiune complexă și un efort de ordin bugetar care, în numeroase țări, nu poate fi decât progresiv.,”¹⁷

De aceea, statele participante se angajează să aplice o politică națională menită să promoveze, prin metode adaptate circumstanțelor și obiceiurilor naționale, egalitatea de posibilități și de tratament în domeniul învățământului, mai ales prin: instituirea învățământului primar obligatoriu și gratuit, a învățământului mediu în condiții de generalitate și accesibilitate pentru toți, a învățământului superior accesibil în funcție de capacitățile fiecăruia, în condiții de egalitate deplină; asigurarea în toate instituțiile de învățământ public de același grad a unui învățământ de același nivel și condiții echivalente în ceea ce privește calitatea învățământului predat; încurajarea și intensificarea prin mijloace adecvate a educației persoanelor care n-au urmat învățământul primar sau care nu l-au dus până la capăt, în condiții care să permită acestor persoane de a urma studiile în funcție de aptitudinile lor; asigurarea fără discriminare a pregătirii pentru profesiunea didactică.

Alte puncte asupra cărora statele participante au convenit (**art. 5**) privesc: scopurile educației, drepturile părinților sau tutorilor legali de a alege felul și forma educației ce o vor primi copiii lor, dreptul recunoscut minorităților naționale de a exercita activități educative proprii, inclusiv de a deschide școli și de a utiliza sau preda în propria lor limbă, în următoarele condiții: acest drept să nu fie exercitat într-un mod care să împiedice pe membrii minorităților de a înțelege limba și cultura întregii colectivități și de a lua parte la activitățile ei, sau care ar compromite suveranitatea națională; nivelul învățaturii predate în aceste școli să nu fie inferior nivelului general prescris sau aprobat de către autoritățile competente; frecventarea acestor școli să fie facultativă.

¹⁷ Ibidem, p. 168

În aplicarea acestei Convenții, părțile contractante s-au angajat să acorde cea mai mare atenție recomandărilor pe care Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură le-ar adopta cu scopul de a defini măsurile ce trebuie luate împotriva diferitelor aspecte ale discriminării în învățământ și de a asigura egalitatea de posibilități și de tratament.

Art. 7 obligă statele părți să prezinte Conferinței generale rapoarte periodice asupra aplicării date de către ele Convenției și, îndeosebi, cu privire la măsurile luate pentru formularea și dezvoltarea politicii naționale definite prin art. 4.

În aplicarea Convenției, orice litigiu apărut între două sau mai multe state participante cu privire la interpretarea sau aplicarea prezentei Convenții și care nu va fi soluționat pe calea tratativelor va fi supus, la cererea părților în litigiu, Curții Internaționale de Justiție pentru ca ea să decidă în această chestiune în lipsa altei proceduri de soluționare a litigiului (art. 8).

Ținând seama de dificultățile pe care anumite state federale, membre ale Organizației, le-ar întâmpina datorită structurilor în ceea ce privește ratificarea unei convenții referitoare la probleme de educație, care, în cazul lor, intră în competența statelor sau provinciilor federale, Conferința generală a adoptat, de asemenea, la 14 decembrie 1960, o recomandare care, sub rezerva unor deosebiri de formulare și de semnificație juridică inerente naturii celor două categorii de instrumente, are un conținut identic cu cel al Convenției.¹⁸

Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului a intrat în vigoare la trei luni după data depunerii celui de-al treilea instrument de ratificare, de acceptare sau de aderare, numai pentru statele care au depus instrumentele lor de ratificare, acceptare sau aderare la această dată sau anterior (22 mai 1962). Ea va intra în vigoare pentru orice alt stat după trei luni de la depunerea instrumentului său de ratificare, acceptare sau aderare.

Fiecare din părțile contractante are facultatea de a denunța Convenția. Denunțarea va fi notificată printr-un instrument scris, depus la Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Denunțarea produce efecte la 12 luni după primirea instrumentului de denunțare.

¹⁸ Ibidem, p. 168

Convenția poate să fie revizuită de către Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Revizuirea nu leagă decât decât statele care vor deveni părți la Convenția de revizuire.

În cazul în care Conferința generală ar adopta o nouă Convenție prin care s-ar revizui total sau parțial această Convenție, și afară de cazul când noua Convenție nu va dispune altfel, această Convenție încetează de a fi deschisă ratificării, acceptării sau aderării cu începere de la data intrării în vigoare a noii Convenții de revizuire.

Convenția a fost înregistrată la Secretariatul Națiunilor Unite, la cererea Directorului general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, în conformitate cu art. 102 al Cartei Națiunilor Unite.

Statele părți la Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului sunt următoarele:¹⁹ Franța, Israel, Republica Centr-Africană, Marea Britanie, Egipt, Liberia, Federația Rusă, Cuba, Bulgaria, Belarus, Ucraina, Norvegia, Kuweit, Noua Zeelandă, Benin, Costa Rica, Danemarca, Argentina, Albania, Ungaria, România, Polonia, Lebanon, Mongolia, Filipine, Guinea, Madagascar, China, Malta, Olanda, Italia, Australia, Peru, Indonezia, Sierra Leone, Panama, Senegal, Suedia, Brazilia, Vietnam, Niger, Iran, Germania, Maroc, Uganda, Congo, Venezuela, Algeria, Spania, Tunisia, Nigeria, Luxembourg, Cipru, Mauritius, Swaziland, Finlanda, Chile, Libia, Arabia Saudită, Barbados, Iordan, Irak, Republica Dominicană, Tanzania, Ecuador, Portugalia, Nicaragua, Insulele Solomon, Belize, Guatemala, Dominica, Sri Lanka, Sfântul Vicent și Grenadine, Brunei Darusalaam, Croația, Tajikistan, Georgia, Slovenia, Republica Moldova, Republica Cehă, Slovacia, Bosnia și Herțegovina, Armenia, Kirghistan, Macedonia, Uzbekistan, Côte d'Ivoire, Africa de Sud, Rwanda, Serbia și Muntenegru, Uruguay.

România a ratificat această Convenție prin Decretul nr. 149 din 20 aprilie 1964, publicat în Buletinul Oficial al Marii Adunări Naționale a Republicii Populare România, nr. 5 din 20 aprilie 1964.

VI. Epilog

Ca urmare a semnificației foarte vaste a regulilor morale și juridice pe care le stipulează, Convenția privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului,

¹⁹ Statele părți la 31 decembrie 2005

adoptată de Conferința generală la 14 septembrie 1960 [...] constituie, fără nici o îndoială, instrumentul cel mai important elaborat de Unesco în vederea realizării unui anumit drept al omului.

Înscriindu-se în cadrul luptei duse de Națiunile Unite împotriva tuturor formelor de discriminare, Convenția Organizației are drept obiect nu numai interzicerea discriminării în domeniul învățământului, ci, totodată, promovarea egalității de șanse în materie de educație.²⁰

Educația este considerată un „drept fundamental în sine și una dintre cheile exercitării altor drepturi inerente naturii umane. Ca un drept care contribuie la autonomia individului, educația este principalul instrument care permite adulților și copiilor marginalizați din punct de vedere economic și social să iasă din sărăcie și să obțină mijlocul de a participa, din plin, la viața comunității lor” (Hénaire, 2001).

În acest context, dreptul la educație trebuie înțeles ca dreptul fiecărui individ de a-și însuși deprinderile, abilitățile, cunoștințele necesare găsirii unui loc de muncă, care să-i aducă un venit și care să-i permită integrarea deplină în viața socială, economică, culturală, politică, etc. a societății.

²⁰ În cugetul oamenilor. UNESCO: 1946-1971/ Drepturile Omului de Hanna Saba/ Dreptul la educație/ Discriminarea în învățământ, Ed. Univers, București, 1974, p. 167

BIBLIOGRAFIE

1. Prof. univ. dr. Victor Duculescu, Dreptul Tratatelor, Ed. ProUniversitaria, București, 2007
2. În cugetul oamenilor. UNESCO: 1946-1971, Ed. Univers, București, 1974
3. Gheorghe Gheorghe, Tratatetele internaționale ale României: 1939-1965, vol. 3, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983
4. <http://www.unesco.org>

ANEXĂ

CONVENȚIA UNESCO PRIVIND LUPTA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, întrunită la Paris, de la 14 noiembrie la 15 decembrie 1960, în cea de-a 11-a sesiune a sa,

Reamintind că Declarația universală a drepturilor omului afirmă principiul nediscriminării și proclamă dreptul oricărei persoane la educație,

Considerând că discriminarea în domeniul învățământului constituie o violare a drepturilor enunțate în această declarație,

Considerând că, în conformitate cu Actul său constitutiv, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură își propune să stabilească colaborarea între națiuni, în scopul asigurării pentru toți a respectului universal al drepturilor omului, precum și posibilitățile egale de a primi educație,

Conștientă că este, ca atare, de datoria Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, respectând diversitatea sistemelor naționale de educație, nu numai de a condamna orice discriminare în domeniul învățământului, ci de a promova în același timp egalitatea de posibilități și de tratament pentru orice persoană în acest domeniu,

Fiind sesizată de propuneri referitoare la diferitele aspecte ale discriminării în domeniul învățământului, chestiune care constituie punctul 17.1.4 al ordinii de zi a sesiunii,

După ce a hotărât, cu prilejul celei de-a 10-a sa sesiuni, că această chestiune va face obiectul unei Convenții internaționale precum și al unor recomandări către Statele membre,

Adoptă astăzi 14 decembrie 1960, prezenta Convenție:

ARTICOLUL 1

1. În sensul prezentei Convenții, termenul de „discriminare“ cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau

naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales:

a) înlăturarea unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ;

b) limitarea la un nivel inferior a educației unei persoane sau a unui grup;

c) sub rezerva celor stabilite în articolul 2 al prezentei Convenții instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri; sau

d) plasarea unei persoane sau a unui grup într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.

2. În sensul prezentei Convenții, cuvântul „învățământ“ se referă la diverse tipuri și diferite grade de învățământ și cuprinde accesul la învățământ, nivelul și calitatea sa, precum și condițiile în care este predat.

ARTICOLUL 2

În cazul când sunt admise de către stat, situațiile următoare nu sunt considerate că ar constitui discriminări în sensul articolului 1 al prezentei Convenții:

a) crearea sau menținerea de sisteme sau de instituții de învățământ separate pentru elevii de cele două sexe când aceste sisteme sau instituții prezintă înlesniri echivalente de acces la învățământ, dispun de cadre didactice cu aceeași calificare și permit să se urmeze aceleași programe de studii sau programe de studii echivalente;

b) crearea sau menținerea, din motive de ordin religios sau lingvistic, de sisteme sau instituții separate în care se predă un învățământ care corespunde alegerii părinților sau tutorilor legali ai elevilor, dacă adeziunea la aceste sisteme sau frecventarea acestor instituții rămâne facultativă și dacă învățământul predat este în conformitate cu manuale care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente, în special pentru învățământul de același grad;

c) crearea sau menținerea de instituții de învățământ particulare dacă aceste instituții au drept obiect nu asigurarea excluderii unui grup oarecare, ci sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, dacă funcționalitatea lor corespunde acestui țel

și dacă învățământul predat este conform cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente în special pentru învățământul de același grad.

ARTICOLUL 3

În scopul de a elimina sau preveni orice discriminare în sensul prezentei Convenții, statele participante își iau angajamentul:

a) să abroge orice dispoziții legislative și administrative și să pună capăt oricăror practici administrative care ar comporta o discriminare în domeniul învățământului;

b) să ia măsurile necesare, la nevoie pe cale legislativă, pentru a nu se face nici o discriminare la admiterea elevilor în instituțiile de învățământ;

c) să nu admită, în ceea ce privește cheltuielile de școlarizare, atribuirea de burse sau orice alte forme de ajutorare a elevilor, acordarea de autorizații sau înlesniri care pot fi necesare pentru urmarea studiilor în străinătate, nici o diferență de tratament între naționali din partea autorităților, afară de cele care se bazează pe merite sau pe nevoi;

d) să nu admită, în cazul unui ajutor eventual, dat sub orice formă de către autoritățile publice instituțiilor de învățământ, nici o preferință sau restricție bazate exclusiv pe faptul că elevii aparțin unui grup determinat;

e) să acorde resortisanților străini care locuiesc pe teritoriul lor același acces la învățatură ca și propriilor lor naționali.

ARTICOLUL 4

Statele participante la prezenta Convenție își iau în plus angajamentul să furnizeze, să dezvolte și să aplice o politică națională menită să promoveze, prin metode adaptate circumstanțelor și obiceiurilor naționale, egalitatea de posibilități și tratament în domeniul învățământului, și mai ales:

a) să instituie învățământul primar obligatoriu și gratuit; să generalizeze și să facă accesibil pentru toți învățământul mediu sub diversele sale forme; să facă accesibil pentru toți, în funcție de capacitățile fiecăruia, în condiții de egalitate deplină, învățământul superior; să asigure executarea de către toți a obligației școlare prevăzute de lege;

b) să asigure în toate instituțiile de învățământ public de același grad în învățământ de același nivel și condiții echivalente în ceea ce privește calitatea învățământului predat;

c) să încurajeze și să intensifice, prin mijloace adecvate, educația persoanelor care n-au urmat învățământul primar sau care nu l-au dus până la capăt, și să le permită să-și urmeze studiile în funcție de aptitudinile lor;

d) să asigure fără discriminare pregătirea pentru profesiunea didactică.

ARTICOLUL 5

1. Statele participante la prezenta Convenție convin:

a) că educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și întărirea respectului drepturilor omului și a libertăților fundamentale și că ea trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activităților Națiunilor Unite pentru menținerea păcii;

b) că este necesar să se respecte libertatea părinților și, dacă este cazul, a tutorilor legali: 1. de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ altele decât cele ale statului, dar corespunzătoare normelor minime care pot fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente; 2. de a asigura, conform modalităților de aplicare proprii legislației fiecărui stat, educația religioasă și morală a copiilor în conformitate cu propriile lor convingeri; de asemenea, nici o persoană sau nici un grup nu trebuie să fie constrânse să primească o instrucție religioasă incompatibilă cu convingerile lor;

c) că este necesar să se recunoască membrilor minorităților naționale dreptul de a exercita activități educative proprii, inclusiv de a deschide școli și, conform cu politica fiecărui stat în materie de educație, de a utiliza sau preda în propria lor limbă, însă cu condiția ca:

(i) acest drept să nu fie exercitat într-un mod care să împiedice pe membrii minorităților de a înțelege limba și cultura întregii colectivități și de a lua parte la activitățile ei, sau care ar compromite suveranitatea națională;

(ii) nivelul învățării predate în aceste școli să nu fie inferior nivelului general prescris sau aprobat de către autoritățile competente; și

(iii) frecventarea acestor școli să fie facultativă.

2. Statele participante la prezenta Convenție se obligă să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea aplicării principiilor enunțate în paragraful 1 al prezentului articol.

ARTICOLUL 6

În aplicarea prezentei Convenții, statele participante se angajează să acorde cea mai mare atenție recomandărilor pe care Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură le-ar adopta în scopul de a defini măsurile ce trebuie luate pentru a lupta împotriva diferitelor aspecte ale discriminării în învățământ și de a asigura egalitatea de posibilități și de tratament.

ARTICOLUL 7

Statele participante la prezenta Convenție vor trebui să indice în rapoartele periodice pe care le vor prezenta Conferinței generale a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, la datele și în forma pe care ea le va determina, dispozițiile legislative și regulamentele, precum și alte măsuri adoptate de ele pentru aplicarea prezentei Convenții, inclusiv cele luate în vederea formulării și dezvoltării politicii naționale definite la articolul 4, precum și rezultatele obținute și obstacolele întâlnite la punerea ei în aplicare.

ARTICOLUL 8

Orice litigiu între două sau mai multe state participante la prezenta Convenție, cu privire la interpretarea sau aplicarea prezentei Convenții și care nu va fi fost soluționat pe calea tratativelor va fi supus, la cererea părinților în litigiu, Curții Internaționale de Justiție, pentru ca ea să decidă în această chestiune în lipsa altei proceduri de soluționare a litigiului.

ARTICOLUL 9

Nu va fi admisă nici o rezervă la prezenta Convenție.

ARTICOLUL 10

Prezenta Convenție nu are ca efect atingerea drepturilor de care pot să se bucure indivizi sau grupuri în virtutea unor acorduri încheiate între două sau mai multe state, cu condiția ca aceste acorduri să nu fie contrare nici literei, nici spiritului prezentei Convenții.

ARTICOLUL 11

Prezenta Convenție este întocmită în limbile engleză, franceză, rusă și spaniolă, cele patru texte având aceeași valabilitate.

ARTICOLUL 12

1. Prezenta Convenție va fi supusă spre ratificare sau acceptare statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, în conformitate cu procedurile lor constituționale.

2. Instrumentele de ratificare sau acceptare vor fi depuse la Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

ARTICOLUL 13

1. Prezenta Convenție este deschisă pentru aderare oricărui stat care nu este membru al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, invitat să adere la aceasta de către Consiliul executiv al Organizației.

2. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

ARTICOLUL 14

Prezenta Convenție va intra în vigoare la trei luni după data depunerii celui de-al treilea instrument de ratificare, de acceptare sau de aderare, numai pentru statele care au depus instrumentele respective de ratificare, acceptare sau aderare la această dată sau anterior. Ea va intra în vigoare pentru orice alt stat după trei luni de la depunerea instrumentului său de ratificare, acceptare sau aderare.

ARTICOLUL 15

Fiecare din statele participante la prezenta Convenție recunosc că aceasta este aplicată nu numai teritoriului lor metropolitan, ci și tuturor teritoriilor neautonome, sub tutelă, coloniale, sau altor teritorii cărora le asigură relațiile internaționale; ele se obligă să consulte, dacă va fi necesar, guvernele sau alte autorități competente ale ziselor teritorii, în momentul ratificării, acceptării sau aderării sau în prealabil, cu scopul de a obține aplicarea

Convenției la aceste teritorii, precum și să notifice Directorului general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, teritoriile cărora li se va aplica Convenția, această notificare urmând a avea efect după trei luni de la data primirii ei.

ARTICOLUL 16

1. Fiecare din statele participante la prezenta Convenție va avea facultatea de a denunța prezenta Convenție în numele său propriu sau în numele oricărui teritoriu căruia îi asigură relațiile internaționale.

2. Denunțarea va fi notificată printr-un instrument scris depus la Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

3. Denunțarea va produce efecte la 12 luni după primirea instrumentului de denunțare.

ARTICOLUL 17

Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură va informa statele membre ale Organizației, statele nemembre la care se referă articolul 13, precum și Organizația Națiunilor Unite, despre depunerea tuturor instrumentelor de ratificare, acceptare sau aderare menționată în articolele 12 și 13, precum și despre notificările și denunțările prevăzute respectiv în articolele 15 și 16.

ARTICOLUL 18

1. Prezenta Convenție va putea fi revizuită de către Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură. Revizuirea nu va lega totuși decât statele care vor deveni părți la Convenția de revizuire.

2. În cazul când Conferința generală ar adopta o nouă Convenție prin care s-ar revizui total sau parțial prezenta Convenție, și afară de cazul când noua Convenție nu va dispune altfel, prezenta Convenție va înceta de a fi deschisă ratificării, acceptării sau aderării, cu începere de la data intrării în vigoare a noii Convenții de revizuire.

ARTICOLUL 19

În conformitate cu articolul 102 al Cartei Națiunilor Unite, prezenta Convenție va fi înregistrată la Secretarul Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură.

Făcută la Paris, la 15 decembrie 1960, în două exemplare autentice, semnate de președintele Conferinței generale, întrunită la cea de-a 11-a sesiune a sa, și de către Directorul general al Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, care vor fi depuse în arhivele Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură și ale căror copii certificate conforme vor fi remise tuturor statelor menționate în articolele 12 și 13 precum și Organizației Națiunilor Unite.

Textul care precede este textul autentic al Convenției astfel cum a fost adoptat de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la cea de-a unsprezecea sesiune a sa, care s-a ținut la Paris și care a fost declarată închisă la 15 decembrie 1960.

Drept pentru care și-au pus semnătura, astăzi 15 decembrie 1960.